

LA VEU

de Poble Lliure

[NÚM. 2 / SETEMBRE 2015]

independència un horitzó en disputa

SUMARI

Independència:
un horitzó en disputa [4]

La paraula contrària: sobre les **arrels
llibertàries** de l'independentisme [10]

Desobeir les lleis d'**educació** [13]

Més enllà de les **formigues**
i les **cigales** oportunistes [15]

El llibre: "La formació d'una
identitat..." de Josep Fontana [19]

EDITORIAL

24M – 27S

Horitzons de ruptura independentista

El manifest *Nous temps, noves eines*, que va servir d'impuls en la creació de Poble Lliure, acabava donant-nos la benvinguda a "temps interessants". El passat 24 de maig vam viure un d'aquests episodis i, sens dubte, el proper 27 de setembre també ho serà.

Les eleccions municipals i autonòmiques del 24 de maig van ser un veritable terratrèmol que ha modificat les composicions institucionals arreu dels Països Catalans.

CONTINUA A LA PÀGINA SEGÜENT >

foto: Joan Jubany

< VE DE LA PORTADA

Hi ha dos aspectes fonamentals a remarcar que han representat canvis importants perquè assenyalen tendències en l'evolució del marc polític. D'una banda, cal remarcar la implantació de la Unitat Popular que ha representat l'**avenç de la CUP**, un avenç que mostra la tendència de fons que és el desplaçament cap a l'esquerra del conjunt de l'independentisme al Principat, amb el progrés d'ERC com a element que va en el mateix sentit. Aquest fet és de pes perquè permetrà abordar amb més possibilitats d'èxit la ruptura independentista. El període d'hegemonia de CDC (a través de la utilització partidista dels recursos institucionals) pot començar a canviar en la mesura que l'independentisme d'esquerra estigui a l'alçada de les seves responsabilitats. A partir d'ara l'independentisme d'esquerra compta amb un marc institucional més favorable a la ruptura independentista, una perspectiva que amb l'hegemonia convergent era difícil de concebre com a possible en un horitzó previsible.

I, d'altra banda, al País Valencià i a les Illes les forces que han recollit les ànsies de canvi de les classes populars es troben en condicions de desplaçar del poder l'oligarquia espanyolista, de manera que s'obren unes perspectives de canvi polític i social que fan preveure una acceleració important dels processos d'alliberament al llarg dels anys vinents. És evident que al País Valencià i a les Illes el fet de foragitar de les institucions el PP no garanteix automàticament la possibilitat d'impulsar polítiques d'alliberament nacional i social tal com hem vist en els fracassos d'anteriors coalicions d'esquerra que no han canviat gaire les coses. Però ara cal comptar amb la força de

les mobilitzacions que són ben vives actualment, un fet que pot permetre que en un nou marc polític menys restrictiu que el del domini absolut del PP puguin produir-se avanços importants en els pròxims anys.

Cal assenyalar que el vot de canvi al País Valencià té una component fonamental de caràcter nacional, com ho demostra el creixement de Compromís malgrat la presència de Guanyem (Podemos). El vot de Compromís, a més de créixer com a

La tendència de fons que és el desplaçament cap a l'esquerra del conjunt de l'independentisme al Principat

fenomen de radicalitat democràtica i anticorrupció (aspectes que també reivindica Podemos) és un vot molt clarament a favor del País Valencià, com a contraposició a tot allò que significa el regionalisme espanyol de la "comunitat valenciana", i amb clars components també d'esquerres més enllà del programa socialdemòcrata moderat dels seu dirigents.

D'altra banda al País Valencià ha emergit juntament amb les primeres regidories per a la CUP, altres agrupacions que podríem qualificar també com d'Unitat Popular, properes als nostres objectius, com ara Castelló en Moviment, Més Xixona, Més Gandia, Totes amb Burjassot ...

Cal preveure que, si el desenvolupament de les actuacions de les noves institucions van en la línia esbossada ací, l'actual geometria de pactes polítics a la Generalitat valenciana i principals ajuntaments i diputacions, pot saltar pels aires, ja que alguns dels actors com el PSOE/PV no han fet cap mena d'autocrítica ni de les seves posicions espanyolistes, ni de la seva línia social liberal.

A les Illes, ha tingut lloc un procés semblant marcat per l'aflorent de candidatures unitàries, algunes també en la línia propera a la unitat popular i cal remarcar també la crida que entitats com l'Assemblea Sobirana de Mallorca han fet de votar en clau nacional, la qual cosa i conjuntament a les mobilitzacions socials han possibilitat també l'inici d'un canvi tant en el sentit nacional com social.

Canvis en la dinàmica del moviment popular

L'altre fenomen que va en paral·lel amb els canvis institucionals és que el moviment popular als Països Catalans està travessant una transformació important que tindrà repercussions en la conjuntura nova que s'obrirà al voltant del 27 de setembre: d'una banda, ara ja ha quedat en evidència la necessitat d'incloure els continguts socials en tota la dinàmica de mobilitzacions per la independència. Al Principat l'ANC haurà de fer un canvi polític important assumint, més enllà del suport indirecte i formal, els objectius socials primordials de les classes populars catalanes, perquè el moviment independentista ara anirà en aquesta direcció dotant-se de les eines necessàries. Dins aquest nou marc

fotó: Joan Jubany

polític les instàncies de mobilització popular també evolucionaran de manera que prendran protagonisme els elegits independentistes i d'esquerres dels Països Catalans, els quals després de les eleccions municipals i autonòmiques ja són "legió" i cercaran vies noves per a expressar-se.

Aquest és el panorama engrescador que s'obre davant nostre en aquest període que ens porta al 27 de setembre i més enllà. I tal com ho hem anat repetint després del 9 de novembre passat, el ciment polític que pot relligar tot aquest procés de mobilització i de conscienciació política al llarg dels mesos vinents és el desenvolupament del Debat Constituent, un debat que permet mostrar a amplis sectors populars que la República Catalana independent és l'instrument adequat per a la construcció d'una nova realitat política i social per la qual lluiten avui ja amplis sectors populars al nostre país.

Com encarar el 27 de setembre al Principat

S'anuncia així una nova era política en la qual la força de la Unitat Popular pot esdevenir progressivament decisòria en el plebiscit que enfronta les classes populars dels Països Catalans amb les oligarquies. És per aquestes raons que considerem les noves realitats sorgides de les eleccions del 24 de maig com un veritable trampolí que ens ha de servir per a avançar de manera més ferma i segura cap al nostre alliberament nacional i social.

El moviment independentista al Principat té diferents agents dinamitzadors a nivell de masses. D'una banda, tenim l'ANC (especialment assemblees territorials i sectorials) i, d'altra banda, les institucions autonòmiques i municipals. En la in-

El vot de canvi al País Valencià té una component fonamental de caràcter nacional

tervenció política necessària cal dinamitzar els diferents partits favorables a la independència i decantar, els sectors que només es mostren favorables - al Principat - al dret a decidir, cap a posicions de ruptura i de procés constituent català no subordinat a l'Espanya. Caldrà portar a terme una crítica sistemàtica de la incongruència fonamental que representa afirmar que s'està a favor de la ruptura social i, en la pràctica política, mantenir posicions favorables al marc polític de

l'Estat espanyol, estructura màxima de l'immobilisme. Cal, doncs, treballar per a aconseguir que tothom que sigui favorable a una ruptura social se situï al costat de l'alternativa independentista l'única que pot garantir un canvi real a curt i a mitjà termini.

Com a mesura general caldrà dinamitzar els representants electes. Seria un greu error no tirar endavant ara una plataforma (una assemblea o una altra estructura) de representants electes independentistes i d'esquerres dels Països Catalans. L'avanç de les posicions d'esquerra dins l'independentisme necessita que es plasmi en forma d'una plataforma d'acció institucional amb una dinàmica pròpia. En aquesta plataforma cal aplegar el ventall de forces que s'agrupen ara en un àmbit polític semblant al d'Esquerres per la Independència (des de la CUP, a sectors independentistes del PSM i de Compromís, dels sectors més dinàmics d'ERC etc.). Però cal que se'n pugui garantir una dinàmica i una orientació adequades.

Cal tirar endavant una plataforma de representants electes independentistes i d'esquerres dels Països Catalans

De cara a les eleccions del mes de setembre és important que s'abordin amb caràcter plebiscitari i també constituent, és a dir, que a més de permetre conèixer la posició favorable del poble de Catalunya a la independència, les forces que hagin resultat guanyadores en nombre d'escons han de comprometre's amb un doble objectiu, tal com ja ho ha assenyalat el Col·lectiu Drassanes: per una banda, els membres electes s'obliguen a ser fidels només a les decisions emanades del poble català, tot posant fi a la subordinació autonòmica derivada del règim del 1978 i el seu marc constitucional obrint un procés de caràcter constitutiu nou i de desconnexió amb l'Estat espanyol. En aquest sentit hauran de constituir el Parlament com a Cambra Constituent, de manera que, promovent un procés de Convenció Constitucional obert a la participació popular, permeti al poble de Catalunya determinar el seu futur.

Cal un acord també sobre la necessitat de promoure un període d'intervenció urgent, amb un programa d'emergència naci-

CONTINUA A LA PÀGINA SEGÜENT >

Independència: un

Maria Corrales i Roger Castellanos

El moviment nacional català, gestat des de l'últim terç del segle XX, després d'haver assolit la fase de consolidació com a moviment popular de masses, es troba actualment en un punt d'inflexió, pel que fa a l'acumulació i convergència de forces socials capaces de mobilitzar amplis sectors de les classes populars, així com d'articular les seves aspiracions en una acció política concreta i resolutiva.

Si entenem el moviment nacional com a moviment d'alliberament nacional, és a dir, com aquell moviment polític que busca la superació de la contradicció nacional, en l'assoliment de la independència, més enllà del contingut ideològic que pugui

prendre el caràcter de la lluita nacional –en funció de la dinàmica de classes que el vehiculi–, l'objectiu últim d'aquest moviment és l'assoliment d'un Estat català. Per tant, en el moment present, el repte del moviment nacional consisteix en com assolir el seu objectiu històric: la independència de la nació catalana.

La data que hauria de clarificar aquesta disputa política i ideològica amb l'Estat espanyol l'hem d'ubicar a les eleccions del Parlament de Catalunya del proper 27 de setembre, on el moviment nacional català situa el moment de la Ruptura Democràtica i l'inici del Procés Constituent. Però anem a pams: el propi escenari del 27-S consisteix en una arena de lluita ideològica, entre els diversos agents polítics

foto: Joan Jubany

EDITORIAL 24M – 27S > Horitzons de ruptura independentista

< VE DE LA PÀGINA ANTERIOR

onal. En la línia de les consideracions que ja s'han dissenyat en forma de full de ruta en diferents propostes, calen polítiques per un programa social de xoc (o pla de rescat ciutadà) d'aplicació immediata que posi fi a les urgències socials (habitatge, renda bàsica, eradicació de la misèria etc.). I també cal obrir un període d'una durada màxima de cinc mesos d'exigència a l'Estat espanyol, i davant la comunitat internacional, d'un referèndum d'autodeterminació, de tal manera que, esgotat aquest termini, la Cambra Constituent insti el govern a la Declaració Unilateral d'Independència (DUI).

L'assoliment d'aquestes fites demanen del conjunt de l'independentisme una força organitzativa més gran, perquè caldrà desenvolupar iniciatives que permetin una àmplia participació en la defensa de l'objectiu de la República Catalana Independent.

Insistir en la tasca al País Valencià i les Illes

De manera general, al País Valencià i les Illes

a) Continuar empenyent les forces democràtiques a fer neteja de tot el que ha suposat el PP (durant més de 20 anys seguits, al País Valencià).

foto: Joan Jubany

horitzó en disputa

que busquen encapçalar aquest actual moment històric.

No podem entendre l'ascens del moviment nacional català sense comprendre la pròpia intensificació de la lluita de classes que s'ha produït aquests últims anys, en el qüestionament global del model polític, social i econòmic engendrat el 1978, erosionat significativament en la crisi del capitalisme mundial. Alhora, no podem entendre la lluita de classes sense comprendre que la societat nacional consisteix en el marc concret on s'hi desenvolupa, essent aquesta una comunitat humana històricament formada (amb unes peculiaritats culturals i lingüístiques fruit de l'acumulació històrica) sobre la base d'una comunitat de vida econòmica

i, per tant, l'escenari concret de confrontació entre classes socials.

En aquest sentit, si ens fixem en la dinàmica de classes, comprendrem els diferents moviments dialèctics que s'han produït en el si de la societat

La ruptura independentista és l'únic escenari capaç de superar la fase actual de la lluita de classes

catalana. D'una banda, cal observar la fragmentació de la burgesia catalana en relació al seu posicionament envers el moviment nacional, la qual es fa palesa en la descomposició de les seves expressions polítiques tradicionals. No podem situar el regionalisme

b) Exigir un desenvolupament progressista/rupturista de l'acord programàtic del Botànic al País Valencià (qualificat pels seus propis signants com de socialdemòcrata moderat) la qual cosa posarà en evidència les cotilles legals de l'estatut i la constitució espanyola.

c) Empènyer les Illes i el País Valencià vers la necessitat d'anar a un procés de ruptura democràtica.

d) Potenciar des de les institucions i des de la societat un procés d'empoderament popular que possibiliti l'exercici

del Dret a decidir.

e) Impulsar tot tipus d'actuacions (culturals, econòmiques, socials, polítiques...) tendents a augmentar les relacions amb el conjunt dels PPCC.

I, de manera general, arreu dels Països Catalans, cal remarcar d'una manera especial la necessitat i la urgència del creixement i l'enfortiment organitzatiu i polític de la Unitat Popular si volem estar a l'alçada de les necessitats polítiques que es derivaran d'aquesta situació.

Foto: Joan Jorany

burgès com a moviment nacional, ni com a prova d'encapçalament d'aquest moviment per part de la burgesia catalana, malgrat les confusions disposades per Jordi Solé i Tura: les expressions polítiques burgeses, com la Lliga Regionalista i, més endavant,

Antonio Gramsci deia que qualsevol classe social que aspiri a ser hegemònica ha de nacionalitzar-se

amb CiU (ara CDC), no són històricament partidàries de la independència i, per tant, no les podem considerar un moviment nacional. Ans al contrari, les dinàmiques regionalistes –fossin articulades a través de projectes com la Mancomunitat o l'Estat de les Autonomies– sempre han respost als interessos de la burgesia, com a coartada populista per arrossegar les classes populars, sense trencar en cap moment els llaços de servilisme i la unitat orgànica amb la burgesia de la nació opressora.

Tanmateix, cal apreciar contradiccions internes dins de la burgesia catalana: en un moment en què el moviment nacional comença a prendre una dinàmica pròpia suprapartidista i de masses, certs sectors privilegiats comencen a veure la independència com un horitzó més favorable als seus interessos de classe, sigui per tractar de capturar les dinàmiques populars en les seves pròpies estructures polítiques, o bé per les pròpies conseqüències de la crisi capitalista global, que situa el mercat espanyol com a secundari, en perspectives a l'expansió de

capitals al mercat exterior, així com en relació als beneficis fiscals que comportaria la independència, si aquesta satisfés llurs interessos orgànics.

D'aquesta manera, progressivament, amplis sectors de la petita i mitjana burgesia oscil·len envers el moviment nacional, el qual es tradueix, en la seva expressió política tradicional, que era CiU, en severos desajustos programàtics que s'han acabat traduïnt en la implosió de la federació nacionalista. Alhora, però, l'alta burgesia, enlloc de progressar nacionalment, s'ha enrocant en el seu servilisme espanyolista, tensant d'aquesta manera les posicions polítiques dels agents representants dels interessos de la burgesia i produint d'aquesta manera una important erosió de la unitat orgànica dels diferents sectors burgesos.

Per altra banda, com dèiem, el mateix ascens del moviment nacional, prenent un caràcter suprapartidista i de masses, indica com amplis sectors de les classes populars han anat confluint progressivament envers l'opció independentista, com a via de superació del règim del 1978. Tot i que durant els últims anys els sectors més conscients, organitzats i mobilitzats de la societat catalana s'han articulats al voltant del moviment nacional a través d'una clara expressió política de masses com és l'ANC, des de sectors d'esquerra no independentistes s'ha anat gestant una contraofensiva per resituar el programa polític de ruptura.

Així torna aparèixer un nou soleturisme o lerrouxisme que busca salvar

el marc estatal espanyol i dissuadir el moviment popular d'apuntar la independència com a única via de superació del marc actual. D'aquesta manera, al·legant l'arribisme burgès al moviment nacional, tracten de desvincular les classes populars de l'estratègia independentista, reformulant la idea de procés constituent en clau espanyolista.

La regressivitat d'aquests moviments consisteix, en primer lloc, en la generació de desajustos interns en les classes populars, en un moment de lideratge històric, impeding d'aquesta manera l'avenç dialèctic de les forces progressistes, en la configuració d'un bloc nacional-popular, envers els intents dels agents polítics burgesos de segrestar el moviment popular, a través d'una confusió ideologista que no és altra que la del nacionalisme espanyol, encara que aquesta es manifesti sota la cobertura de nombrosos subterfugis esquerranistes.

En segon lloc, aquests moviments cauen en l'error dialèctic que suposa obviar la superació de la contradicció nacional, la qual ha de ser superada necessàriament, com qualsevol tipus de contradicció social, per a l'avenç de la lluita de classes. Una superació que no es pot donar d'altra manera que no sigui a través de la independència nacional, el qual implica la ruptura democràtica amb l'Estat opressor i l'inici d'un procés constituent de la nació catalana per assolir una República Independent.

Així doncs, cal lliurar la batalla ideològica al marc de la ruptura independentista, com a únic escenari capaç

de superar la fase actual de la lluita de classes, situant, en primera instància, el 27S com al moment de la ruptura constituent, per generar les condicions democràtiques necessàries per avançar en el progrés social, a través de la construcció d'un Estat català. També,

Cal la disputa en el camp independentista per definir el procés cap a la independència i el procés constituent

cal aprofitar la descomposició orgànica de la burgesia per configurar un bloc històric nacional-popular capaç d'agrupar amplis sectors de la societat catalana sota un programa comú: la unitat popular, aquí, no consisteix en l'agregació de forces polítiques progressistes, no significa crear un front d'esquerres, sinó aglutinar el poble treballador en un programa polític comú que defensi objectivament els seus interessos, generant eines de mobilització de masses capaces de confrontar-se amb l'Estat i de prendre el poder polític per a constituir una República catalana independent i democràtica.

La disputa en la identitat nacional

Antonio Gramsci deia que qualsevol classe social que aspiri a ser hegemònica ha de nacionalitzar-se. Això és així perquè, segons l'autor sard, la forma particular en que es presenta l'element ètico-polític (això és, el pas d'una consciència egoista basada en l'econòmic a la construcció d'una identitat en comú) d'un país és el "patriotisme" i el "nacionalisme". Així, és en el sentit comú del dia a dia com a comunitat política, en el que s'ha de situar la batalla de posicions entre classes socials per a la construcció de la "voluntat col·lectiva nacional-popular". Qualsevol altra estratègia que no es situï en aquest escenari, dirà el sard, és un error.

En aquest sentit, alhora de reconèixer-nos com a nació és imprescindible també sortir de la visió essencialista que les nacions simplement hi són, hi eren i hi seran, i que hi ha una espècie de consciència que un dia "desperta".

Tal com explica Carles Castellanos a *El fenomen nacional* (1974), les nacions, enteses com a fenomen singularment europeu que després és exportat amb menys o més èxits, parteixen d'una "base territorial on se situa el cos social" i l'existència d'una "coherència de grup". Dins d'aquesta última, un dels factors determinants és l'existència d'una classe capaç de donar coherència a la nació a través de la vertebració i articulació dels diferents elements.

A aquests dos punts de partida cal afegir-hi, però, dues consideracions fonamentals per entendre'n la seva complexitat. En primer lloc, que els elements que defineixen el sentit

per molt que la construcció nacional s'hagi donat, fonamentalment, de la mà d'una classe social determinada, l'hegemonia no s'ha d'entendre mai com quelcom estàtic o com a meta donada a la qual s'arriba (la pacífica i sense contradiccions "victòria" on ja podrem descansar). Ben al contrari, aquesta necessita ser legitimada constantment a través de l'agregació d'elements, demandes o persones dels altres grups socials que, al mateix moment, transformen els propis consensos i estructura dominant. Aquí hem d'afegir-hi també, com a element inherent a la nació, les diferents formes en les que s'expressa la societat civil, en les que unes són trinxera per a uns, les altres trinxera per a uns altres, i la

fotó: Joan Jubany

comú de la comunitat nacional no estan, de per sí, referenciats a un grup social o un altre, sinó que la majoria d'aquests elements són susceptibles d'incorporar-se al principi hegemònic de cada classe social. Això vol dir que coses que actualment associem com a legitimacions d'una determinada hegemonia no tenen perquè ser-ho en sí mateixes, sinó que podem entrar en la disputa per la seva significació. Exemples d'això podrien ser símbols o referents històrics, culturals àmpliament socialitzats o de consens, el propi himne o bandera, o, inclús, les dites i expressions populars.

En segon lloc, hem de tenir clar que

majoria poden ser també disputades. Aquesta és una anàlisi fonamental que tot grup que aspiri a ser hegemònic ha de fer.

Situant-nos en el nostre context, aquesta concepció de la nació i de l'hegemonia des d'una visió no estàtica ens serveix, entre moltes altres coses, per desmuntar, per exemple, els mites de la nació catalana com a "burgesa" (com fan Solé i Tura i altres). En contra d'aquests, doncs, aquesta visió ens impulsaria a donar significat, a disputar, a agrupar i a cohesionar els diferents elements de consens nacional i del "sentit comú" en base a paradigma popular que fos acceptat per la

resta d'actors. És en aquest sentit, i no tant en la revelació d'una veritat que havia estat amagada fins avui, és en el que creiem que hem de situar esforços com el de Josep Fontana per situar el catalanisme com a popular i elevar aquestes classes en el relat de la història.

Enfocant l'anàlisi al nou cicle polític, més enllà de situar la independència com a horitzó per la superació de les opressions (culturals, econòmiques i polítiques) que pateix tot poble d'una nació supeditada a una altra, cal situar-la també en el context d'una crisi orgànica de les oligarquies catalanes i espanyoles. Això implica que, en un moment donat, aquestes oligarquies perden la capacitat d'assumir i integrar de forma diferenciada les demandes populars expressades pels diferents actors, fet que fa que, finalment, a partir de 2012, aquestes es reconguin entre sí en base a un horitzó comú: la independència.

I que és la independència? Allò que sigui capaç de satisfer la major part de les demandes nacionals, socials i democràtiques que han portat a l'esclat d'expressió popular continuada i permanent dels últims anys. Aquell horitzó possible a través del qual tot és imaginable de portar a la pràctica i que necessita d'una dotació de coherència en clau nacional-popular. D'aquesta manera, tots aquells agents que pretenen situar l'eix sobre el qual la societat s'ha de definir en una altra banda, o que, per contra, apel·len a un estat "plurinacional acceptat pel consens", no només estan menyspreant el moviment popular per la independència en un plànol menor (el que seria un error d'anàlisi, tal com van fer els grans partits catalans i espanyols amb el 15M), sinó que fan un flac favor a la major possibilitat de transformació social

que ha viscut una part del nostre país.

Des de la nostra confiança sincera en la capacitat d'anàlisi i estratègia (per altra banda, demostrada) d'aquests col·lectius, que, per altra banda, són companys en moltes de les trinxeres, entenem que la seva voluntat d'evadir el debat en clau nacional es pot llegir en que el seu projecte es situa en un marc estatal i que, per tant, no els queda més que jugar en el terreny de la pugna per la comunitat "nació espanyola". I, en aquest sentit, els compadim. No només perquè la nació espanyola és una construcció fonamentada en l'opressió d'altres pobles, sinó, perquè, a més a més, els símbols d'aquesta, ja des del segle XIX, mai han aconseguit unificar els diferents grups socials i ideològics entorn al seu si.

Això té múltiples expressions, causes i conseqüències, però el fet és que la nació espanyola, al marge de, potser, alguns referents molt concrets, no ha pogut construir mai una identitat comuna que pugui ser disputable i menys, actualment, en una situació d'uns símbols profundament deslegitimats. Potser sent massa agosarats en una estratègia que no coneixem realment, caldria advertir-los també que la situació, context i història de les nacions oprimides dins l'estat i de la nació espanyola no té res a veure amb l'experiència boliviana en la que es podrien emmarcar per a aquesta definició d'estat "plurinacional".

No obstant, això no implica que, actualment, la nació catalana en el territori de la Catalunya estricta (que és com actualment està configurada en termes majoritaris d'adscripció), estigui definida en uns termes que permetin la identificació de tots els subjectes de la comunitat política. Això no vol dir que hàgim d'aspirar a això en el sentit en

foto: Joan Jubany

que la uniformitat és, bàsicament, una ficció, però sí que encara queda molt camí per recórrer en aquesta pugna per definir el que és ser català per dotar-lo d'un significat hegemònicament popular i restar-li "etnicisme" o "identitarisme", que no identitat en el sentit de sentiments.

En base a aquest petit anàlisi podem arribar a les següents conclusions:

1) Que la nació és (en el nostre context europeu i en d'altres) el principal camp de conformació d'identitat col·lectiva resultat d'una combinació original i única que ha de ser entesa dins aquesta originalitat.

2) Que és aquest el principal camp de batalla per a qualsevol grup que aspiri a ser hegemònic i que l'hegemonia no és mai un fet estàtic o un estadi fix al qual s'ha d'arribar, sinó que es troba permanentment en pugna. Així mateix, hem establert que cap grup social pot continuar esdevenint hegemònic sense legitimar-se constantment a través de la integració de demandes, visions o lideratges dels altres que transformen també el seu sí.

3) Que una nació oprimida té, de per sí, unes opressions econòmiques, polítiques i culturals que tenen uns efectes determinats en el sí de les seves classes populars i que, per tant, necessita superar aquest estadi.

4) Que la "independència" en el context de Catalunya és l'expressió en positiu com a horitzó comú d'una sèrie de reivindicacions nacionals, socials i democràtiques derivades d'una crisi de bloc històric i que, per tant, ha de ser entesa

des d'aquesta complexitat. Així mateix, la "independència" és i serà allò que pugui satisfer i representi la major part d'aquestes demandes que s'han reconegut amb un horitzó comú.

5) Que la nació espanyola és un projecte d'intentat comuna que mai ha sigut exitós i que actualment es troba profundament deslegitimada en el que la hegemonia d'una voluntat nacional-popular és extremadament difícil de construir. En aquest sentit, i en gran part, per oposició, la identitat de les nacions oprimides s'ha fonamentat en una base de defensa democràtica (en el més ampli sentit del terme).

6) Que la nació catalana, és una configuració exitosa en termes d'adscripció de sentiments i identitat, però cal combatre els continguts etnicistes i conservadors que n'impeixen l'eixamplament.

A partir d'aquestes consideracions podem establir que la tàctica a seguir, a partir d'ara, passa, 1) per la disputa en el camp catalanista ja independentista per definir el procés cap a la independència i el seu horitzó en clau popular a través del procés constituent; 2) per l'ampliació d'aquest espectre a través de redefinir el que és ser català en una visió integradora dels grups que conformen les classes populars; 3) per tornar a posar el debat nacional en el centre de l'agenda política i social per obligar als agents no posicionats a prendre partit.

Antoni Infante
sindicalista

Avui no queda cap fonamentació teòrica important que justifiqui la divisió que es va produir al si de la 1a Internacional. Les diferències que encara podem observar entre les persones i les organitzacions hereves de totes dues tendències (marxisme vs anarquisme) són més de forma que de fons, més estètiques que programàtiques, més per tradició (a) partidària que per postulats propositius. Dit això he de fer dues observacions: la primera que parlo de persones/organitzacions conseqüents políticament, no de posats "modaestètics"; la segona que el transvasament de pràctiques i/o teories, tot i que asimètric, ha seguit mútuament enriquidor.

A aquestes dues observacions caldria afegir d'antuvi una tercera: la validesa de tal o qual teoria, com la de la "veritat", és sobre tot una qüestió que ha de verificar la praxi social humana¹. La primera resposta per tant a l'enunciat sobre les arels llibertàries de l'independentisme és relativa: existeixen en tant que porten entre nosaltres

Bona part de l'anarquisme fa una crítica al "poder" en abstracte quan allò que critica és la corrupció del poder. La font de tot poder polític resideix (almenys en potència) en el poble

més de 150 anys, però tamisades, filtrades o decantades per la praxi col·lectiva del nostre poble, en lluita contra el capitalisme en la seva forma concreta en que cristal·litza als estats que ens oprimeixen².

Segons Andreu Nin (1928) "la raó fonamental del predomini de l'anarquisme en el moviment obrer català havíem de cer-

car-la en l'estructura econòmica del país, eminentment petit-burgesa"³. A aquesta opinió caldria afegir la decepció obrera de l'experiència republicana (1a república espanyola) i donaria lloc al "caràcter antiestatista del moviment popular dels PPCC, que revelaria una tendència nacional... sense arribar a ser formulada políticament"⁴. Afegiríem també un altre aspecte del perquè d'aquest predomini llibertari en funció de l'alt grau d'analfabetisme entre la classe obrera d'aleshores i la major facilitat per a divulgar les obres literàries anarquistes que no les més exigents marxistes.

Segons Iñaki Gil de San Vicente, moltes idees bàsiques del que serà després l'anarquisme van ser anteriors al socialisme utòpic i per això van influir molt poderosament en el jove moviment obrer de començaments del segle XIX, però van influir encara més en el vell moviment artesanal i petit burgès en el trànsit del segle XVIII al XIX. Aquest origen va determinar que l'anarquisme tingués una concepció més individual que col·lectiva, més cooperativa que socialista, més social que política, i més especulativa que teòrica⁵.

Altres raons per les que avui sembla un lloc comú als PPCC assumir sense massa esperit crític que el procés independentista català té les seves arels en el moviment llibertari, es troben en una lectura una mica idealitzada del que va passar en el període 1936-1939. Mentre que es fa una lectura i crítica bàsicament correcta de la pràctica dels republicans i del PCE/PSUC/NKVD, no es fa cap crítica a la incapacitat empíri-

La paraula SOBRE LE LLIBER DE L'INDEPE

CONTINUA A LA PÀGINA SEGUËNT >

1 La qüestió de si es pot atribuir al pensament humà la veritat objectiva no és una qüestió de teoria, sinó una qüestió pràctica. És en la pràctica on els homes han de provar la veritat, és a dir la realitat i el poder, la correcció del seu pensament. La disputa sobre la realitat o irrealitat del pensament, aïllat de la pràctica, és una mera qüestió escolàstica. 2a. Tesi sobre Feuerbach de Karl Marx.

2 Els estats capitalistes, són sobre tot espais simbòlics i materials que garanteixen el procés d'acumulació i reproducció ampliada del capital.

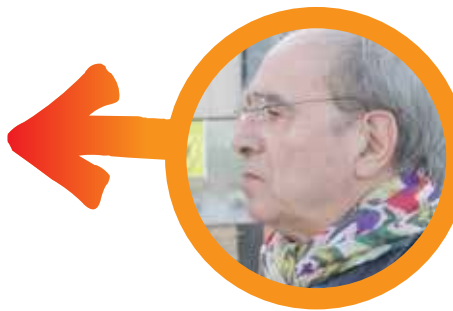
3 Andreu Nin: Les arels de l'anarquisme a Catalunya

4 Botran, Castellanos i Sales (2014): Introducció a la història dels Països Catalans

5 Iñaki Gil de San Vicente: "Guía de praxis para jóvenes militantes"

contrària: S ARRELS TÀRIES NDENTISME

Julià de Jòdar
escriptor

S'e'm fa difícil de respondre a la qüestió sobre les arrels llibertàries de l'independentisme. He fet alguna consulta, i n'hi ha que pensen que sí, que n'hi ha moltes, començant per veure l'Estat com un enemic. En negar legitimitat a l'Estat, tampoc calia oposar-li un contrapoder que, en última instància, contaminaria les classes populars amb els seus efectes nocius. Per a Josep Termes, per exemple, les causes de l'anarquisme i l'anarcosindicalisme a Espanya cal buscar-les, especialment, en el repudi de l'estatisme per part dels obrers catalans -el proletariat espanyol immensament més nombrós de l'època-, que veia en el socialisme estatal la continuació del paper de l'Estat castellà opressor i enemic tradicional del poble de Catalunya. Les forces progressistes dels Països Catalans, per exemple, es veien subordinades en el conjunt de l'Estat, fet que contribuïa a crear la impressió que una revolució exclusivament política era impossible o inútil. En aquest sentit, no es pot oblidar tot el ressentiment acumulat, a nivell de classes populars -les que conserven la llengua del país i, per tant, la base de la continuïtat del catalanisme- per la continuació del servei militar obligatori, com demostren el motins contra les quintes als barris obrers de Barcelona. Això podria lligar amb el fet que venim d'un país amb un segle XVIII que ha perdut les institucions, s'ha refugiat en els gremis i estructures civils, i no ha sabut crear ben bé partits polítics. Penso, també, que la primera burgesia catalanista no lluita ben bé per recuperar les institucions perdudes, sinó el dret civil català, cosa que fa que li falti "sentit d'Estat", preocupada únicament pel funcionament del mercat intern espanyol, amb què esdevé més aviat una part de la burgesia espanyola, abans que pròpiament catalana. I quan, en temps de Cambó i Prat de la Riba, lluita per aconseguir una autonomia dins l'Estat, el possibilisme regionalista farà que la burgesia s'estavelli i quedi fora de joc a l'arribada de la República. Aquí caldria considerar si el fet de fundar partits amb mentalitat regionalista, i no estatal,

té a veure amb la debilitat intrínseca de la burgesia catalana enfront dels moviments de masses de l'època de la República. Dic això per donar entenedent que les classes populars s'han hagut d'educar a través de la pròpia lluita i dels seus ateneus populars, amb la col·laboració d'intel·lectuals procedents d'altres classes socials. Potser en això podríem veure com els moviments independentistes no han arribat potser a tenir autèntiques estructures polítiques a

Hi hauria una arrel decimonònica, en tot plegat, que fa que la classe obrera no pugui albirar els problemes presents en la qüestió nacional, i dirigir els moviments de masses?

l'estil dels moviments fortament jerarquitzats, tipus partits feixistes o comunistes. ¿Hi hauria una arrel decimonònica, en tot plegat, que fa que la classe obrera, amb una burgesia mesquineta i regionalista, no pugui albirar els problemes presents en la qüestió nacional, i que no pugui dirigir els moviments de masses creats per la nova civilització burgesa el segle XX?

Venim d'un últim terç del segle XIX en què els sindicats barcelonins, majoritaris a Catalunya, eren polítics i propugnaven el suport als partits republicans federals, però el bakunisme i el sindicalisme estricte (apolític com a organització, però que deixava als seus membres llibertat per fer política), que originàriament no eren majoritaris a nivell de moviment de masses, els van derrotar i van imposar l'apoliticisme confús que van arrossegar les classes populars tot el segle XX. Aquí hi ha el tema de que les federacions locals i regionals són considerats els embrions dels futurs òrgans de gestió dels municipis i de tota la nació com a instruments de govern un cop abolida la propietat privada i instaurada la col·lectiva. És un aspecte ben present en la pràctica actual i en l'estratègia de l'independentisme d'esquerra i, més en concret, de la CUP.

CONTINUA A LA PÀGINA SEGÜENT >

< VE DE LA PÀGINA ANTERIOR

cament demostrada del bloc CNT/POUM per assumir el poder. Una incapacitat que segurament deu molt a la relació teòrica que el moviment llibertari manté amb el “poder” i l’“estat”.

Bona part de l'anarquisme fa una crítica al “poder” en abstracte quan allò que critica és la corrupció del poder. La font de tot poder polític resideix (almenys en potència) en el poble. La usurpació d'aquest poder per unes institucions determinades, trasllada la font de sobirania a les pròpies institucions, sent aquest procediment la gènesi de tota corrupció política. Tornar el poder al poble seria doncs, entre altres qüestions, requisit imprescindible per a una gestió horitzontal i igualitària de la vida i la seva reproducció. Negar “tot poder” implica tàcitament negar al poble la seva qualitat de comunitat política i per tant la seva sobirania sobre la vida.

La “comunitat política” però, no pot actuar en una democràcia directa permanentment. Sembla, de fet ho és, un postulat ideal, però empíricament impossible. La comunitat política, el poble, necessita de mediacions. Les institucions com a tals són mediacions de factibilitat. Aquestes poden anar des de les microinstitucions de la societat civil (associacions culturals, ràdios comunitàries, associacions de veïnatge...) fins la macroinstitució de la factibilitat de la societat política: l'Estat.

Però l'Estat ni ha existit sempre ni serà etern. De fet, quan per efecte de la revolució política siga un instrument del Poble Treballador, estarà duent a terme el seu darrer acte com a estat independent de la societat. La conseqüència serà l'extinció natural de les estructures estatals.

Afortunadament les valuosíssimes aportacions del moviment llibertari han segut (han de ser) assumides en el procés d'alliberament del nostre poble, a condició que siguin subsumides per una praxis superadora de les seves limitacions teòriques i polítiques. En això el marxisme, depurat també de vulgaritzacions, reformismes i autoritarismes, s'ha demostrat històrica i teòricament com a una eina molt superior.

6 Poble Lliure: *En defensa del marxisme*. Capítol sobre la qüestió de l'estat en la teoria marxista

7 Xavier Díez parla de substrat implícit, tel·lúric que s'expressa en l'assemblearisme i l'autoorganització. Caldria matisar que tots dos conceptes no són exclusius de l'anarquisme.

< VE DE LA PÀGINA ANTERIOR

Hi ha, també, des del 1881, testimonis d'una catalanitat llibertària, expressada a través de revistes àcrates, des de La Tramontana passant per La Revista Blanca, que es feia ressò dels desvetllament nacional de Catalunya i publicava articles sobre catalanisme i socialisme. (Cal recordar que la lletra moderna dels Segadors és obra d'un tipògraf anarquista, Emili Guanyabens.) Gent anarquista va col·laborar amb el grup de l'Avenç, d'on sortirà la reforma de Pompeu Fabra. Recordem el famós miting del Noi del Sucre el 1919, tantes vegades repetit els últims temps, on afirmava que “nosaltres som més catalans que els que presumien de catalanisme”. Seguí va intentar crear un partit obrer català, potenciant el sindicalisme possibilista, allunyat del radicalisme doctrinari, amb gent procedent del federalisme catalanista, com Francesc Layret y Lluís Companys, i amb la idea d'establir aliances amb el catalanisme d'esquerres. Sembla ser que pensava en una divisió del treball: els uns farien política d'esquerres, democràtica i catalanista, i els obrers farien l'acció reivindicativa, social i obrera. És un tema interessant per reflexionar si, avui dia, la CUP no representa la fusió dels dos components en una sola organització. Aquí també sortiria un tema interessant sobre la pràctica política procedent, en el nostre cas, de la dictadura franquista, però que ja trobem en les divisions ideologicopolítiques, a partir del 1870, entre anarcosindicalistes, partidaris del treball de masses -i, eventualment, de permetre als individus de donar suport a forces polítiques-, i anarcocomunistes, que són bàsicament nihilistes, insurreccionalistes i antiorganitzatius.

Cal esmentar, també, les relacions entre llibertaris i catalanisme radical. Quan la dictadura de Primo de Rivera, es reunien a Perpinyà o a París, entre el 1924 i el 1926, cenetistes com Simó Piera o Rafael Vidiella amb membres d'Estat Català. És una època en què el grup fundador de la FAI considerava que “(el) problema planteado en Cataluña y Euskadi por un sector de opinión, más que preponderante, arrollador, debía ser respetado y tratado con la consideración que se merecía por su importancia hasta llegar a una solución nacional y justa”; un altre faista deia en una carta que “fueron muchos los faistas oriundos de Cataluña los que se manifestaron siempre como buenos catalanes y muchos los faistas murcianos en Cataluña que se habían compenetrado con las costumbres, la cultura, la civilización catalanas, comportándose sinceramente como buenos catalanes”. Tanmateix, encara que la gran majoria de cenetistes i faistes eren catalans, o utilitzaven el català, a les assemblees hi havia gent de fora que escridassava els oradors que usaven la llengua del país. Educats a la seva terra contra el “separatismo catalán”, els obrers immigrants cenetistes feien més o menys com els esquerranosos espanyols d'ara. Som a l'època de 1923-1930, en què, per culpa de la dictadura de Primo de Rivera, el catalanisme deixa de ser patrimoni de la classe mitjana i esdevé un moviment amb voluntat col·lectiva de fer política de masses. La crisi de 1930 canvia les relacions de la classe obrera amb la qüestió nacional, que passa de ser relativament marginal a constituir una reacció pública i política, entre altres coses perquè els corrents marxistes introdueixen el tema de l'autodeterminació nacional en clau leninista-estalinista. En el cas de la CNT, pel seu caràcter intern, hi ha actituds diferents respecte a la qüestió nacional entre els dirigents de primera o de segona fila i el mateixos militants (una mica com passa ara amb la CUP segons

en quines qüestions); en el cas dels partits marxistes, si els portaveus es declaren per l'autodeterminació, es pot dir que tot el grup hi va al darrere.

El primer tret orientatiu del canvi d'actitud obrera i popular és el refús del sucursalisme: els partits han de funcionar a Catalunya i establir relacions o aliances estratègiques amb el de l'Estat, però no dependre'n. Un altre tema de rigorosa actualitat, quan fenòmens de neolerruisme camuflat amb nous vernissos populistes arriben de fora per enredar la situació al si de les classes populars.

foto: Assembla de Docents, assembleadocentsib.blogspot.com

Desobeir les lleis d'educació

Laura Alegre i Blanca Serra

El tracte, el respecte i el valor que es dóna a la cultura i a l'educació és un dels indicadors més sensibles i fiables del nivell de democràcia i de progrés d'un país. Per això no és cap bona notícia constatar que a la nostra nació actualment el valor de la cultura i l'educació és cada dia menor i que els darrers anys l'escola catalana ha patit agressions des de diversos fronts i s'ha abandonat força la tradició de renovació pedagògica que ens havia caracteritzat. El nostre sistema educatiu es troba actualment amb una comunitat educativa immersa en una societat desmotivada, que viu la retallada dels serveis públics i el menyspreu cap al seu professorat.

Si fem una diagnosi global podem comprovar que les condicions laborals dels docents han empitjorat substan-

cialment els darrers anys: hem retrocedit gairebé als començaments dels anys 80: congelació dels sous, augment de la jornada laboral, supressió de les pagues, augment de les ràtios, eliminació de línies; no es convoquen places de titulars i, per tant, augmenten els interinatges i el personal eventual; l'escola pública corre un greu risc de tornar a la massificació i a l'escassetat de recursos, quan l'exigència d'una educació bona per a tothom és cada cop més alta.

A Catalunya ens trobem en un impàs en què conviuen dues lleis educatives- LEC i LOMCE- que són diferents en detalls però que comparteixen uns fons molt semblants: un model copiat de l'empresa privada que es vol traslladar a l'escola pública en allò referent a la direcció i gestió dels centres: convertir les direccions en gestió burocràtica i no prioritant l'acció pedagògica

i l'autonomia docent dels centres i el professorat.

Si ens centrem en el gruix de la LOMCE, també coneguda com Llei Wert, es pot comprovar que és un atac directe a la tasca docent catalana, ja des de l'atac frontal a la llengua i al sistema de conjunció lingüística amb el mètode de la immersió en llengua catalana, fins a arribar a currículums en què la religió catòlica passa a ser obligatòria a tots els nivells.

Des del punt de vista social ens trobem amb una llei LOMCE que des dels primers anys marca els estudiants amb un seguiment elitista i segregatiu a base de proves i revàlides que busquen anar eliminant els estudiants amb més necessitats educatives i més problemes familiars (accentuats en temps de crisi econòmica i desocupació dels adults); continua considerant

foto: Joan Jubany

la formació professional com la via destinada als fracassats que troben vetada l'entrada als estudis universitaris amb poques beques i ajuts per a qui no els poden pagar.

Ni des del punt de vista de l'alliberament nacional ni del social, no ens convé que s'implanti la llei Wert ni els aspectes més negatius de la LEC

En resum ni des del punt de vista de les necessitats d'alliberament nacional ni des del punt de vista de les necessitats socials no ens convé de cap de les maneres que s'implanti la llei Wert ni que continuïn els aspectes més negatius de la LEC. S'imposa, doncs, la desobediència activa com a mètode defensiu; ens hem de declarar insubmisos i activar davant de les famílies les raons d'aquesta insubmissió que el Marc Unitari de la Comunitat Educativa ha destacat extensament:

1.- La LOMCE posa en qüestió la universalitat del dret a l'educació: introdueix el concepte de "titulars del dret a l'educació" del qual es dedueix que hi pot haver persones que no en siguin "titulars"; això és molt perillós.

La LOMCE promou i permet la segregació escolar per nivell adquisitiu de les famílies, per sexe, per religió, per llengua, per "especialització curricular".

2.- Igualment perillós és posar els agents privats amb les mateixes responsabilitats que els poders públics a l'hora de parlar de regulacions, finançament, prestació educativa.

3.- No estem d'acord que el sistema educatiu tingui com a missió reconèixer diferències d'origen i "encauzarlas en distintes trayectorias" sinó que el sistema sigui precisament un mitjà de compensació i un objectiu seu seria fer efectiva la igualtat d'oportunitats.

4.- Defensem l'educació en els valors comuns d'una societat democràtica amb un currículum laic de base que permeti a les persones la formació de criteri lliure des del respecte i el coneixement de diferents opcions ideològiques o religioses. El sistema que promou la LOMCE no va en aquest sentit.

5.- L'escola catalana i la conjunció lingüística amb immersió en català han estat una política de consens a Catalunya i un factor d'integració per a la ciutadania catalana de qualsevol origen. La societat catalana no pot permetre la segregació per raons de llengua i la reducció del pes de la llengua i la cultura catalanes en el sistema educatiu. L'objectiu disgregador i anticatalà que té la LOMCE es veu, a més, reforçat per la reducció de competències dels governs autònoms dels Països Catalans, per la ingerència normativa en els currículums i les disposicions relatives a l'avaluació i les proves externes que recentralitzen tot el sistema educatiu.

6.- La millora de la qualitat de l'educació pública s'aconsegueix mitjançant un esforç col·lectiu i continuat basat en el coneixement de les ciències de l'educació, en la investigació i en la innovació pedagògica. La LOMCE, en canvi, ho fia tot a la selecció i classificació de les matèries del currículum, a la gestió i la concepció d'una autonomia limitada dels centres, a una professionalització burocratitzada de la direcció.

Des dels Països Catalans hem de plantejar una desobediència continuada i organitzada del sistema LOMCE fins a demostrar que ha nascut mort i no té cap possibilitat de desplegament real a les nostres terres ni de suport de cap part de la comunitat educativa.

Entenem que l'escola pública ha de ser un dret per a tothom des de l'Escola Bressol fins a la Universitat, que hem de garantir l'educació com a servei públic, i que ha de ser un servei laic, popular, democràtic, inclusiu, coeducador i en català.

Una escola per a totes i tots, on les diferències no siguin un problema, on es faci pensar, reflexionar i entendre el món que ens envolta d'una manera plural, oberta i crítica. Una escola nova, un ensenyament adaptat a les necessitats dels infants i al servei del poble.

Més enllà de les formigues i cigales oportunistes

A. Contell

El passat 16 de febrer, la inefable Gemma Ubasart va dir en una entrevista al «El món a RAC1»:

El debat independentista és un[a] [de les diferències amb la CUP]. També és una qüestió de l'estratègia política que es prioritza. L'estratègia de la CUP és més de formigueta. I l'estratègia de Podem és més de tsunami.

Com recordava la mateixa Ubasart, havia estat un altre membre de la direcció de Podem a Catalunya, Jordi Bonet, que en una entrevista a Vilaweb el 5 de febrer havia posat en circulació aquesta dicotomia (i les metàfores corresponents):

La diferència entre la CUP i Podem és més de mètode. La CUP fa una feina de mica en mica. Municipal, autonòmic, connexió amb les lluites que es desenvolupen a les places i les viles. Aglutinar aquestes lluites. Mètode formigueta i acumulació de forces. Podem és el mètode del tsunami. No és entrar a l'àmbit més petit, sinó és la hipòtesi nacional-popular, o populista, que s'ha experimentat en un seguit de països.

Tot i així, les paraules de Bonet havien passat inadvertides, mentre que les d'Ubasart van desfermar una certa polèmica a les xarxes, que sobretot va

portar molts membres de la CUP i en general de l'Esquerra Independentista a afirmar públicament que s'identificaven amb l'estratègia de formigueta (expressions, com ara *Jo, formigueta*, es van fer habituals a les xarxes socials).

Més enllà d'aquestes reafirmacions identitàries i de metàfores simplificadores, creiem que la dicotomia establerta per alguns membres de Podem permet reflexionar sobre alguns aspectes de l'estratègia revolucionària.

A l'estiu les cigales oportunistes xerriquen

A més d'òbviament Ernesto Laclau, l'estratègia que alguns membres de Podem de Catalunya anomenen de «tsunami» és deutora també de la teoria politològica estructura d'oportunitats polítiques. Segons aquesta teoria, pensada fonamentalment per analit-

zar l'acció política i la incidència dels moviments socials, en determinades conjuntures els sistemes polítics més o menys estables presenten obertures que per-

metrien incidir-hi per satisfer certes demandes.

No serem nosaltres qui negarem l'existència d'aquestes obertures i la necessitat que les organitzacions revolucionàries incideixin en la conjun-

L'absència d'objectius finals en Podem és notòria

tura. Sens dubte, la crisi econòmica i política de l'Estat espanyol seria una finestra d'oportunitat que permetria l'aparició d'agents polítics nous, com ara Podem, amb capacitat d'aglutinar més o menys exitosament les diferents impugnacions al sistema vigent.

Ara bé, aquesta incidència en la conjuntura, que és un requisit constant de l'activitat política, no pot estar mancada de perspectiva estratègica, tant en el sentit

que cada moviment tàctic s'ha de situar en l'horitzó d'uns objectius finals com en el sentit que s'ha d'inserir en una estratègia a mitjà i llarg termini per arribar-hi.

Doncs bé, si analitzem els plantejaments de Podem ens adonem de seguida de la manca d'aquesta perspectiva estratègica en els dos sentits que acabem desmentar. D'una banda, l'absència d'objectius finals és notòria, de manera que ningú

foto: Lucas Tevez

Foto: Gustavo Ferrnando Durán

sap per exemple quin model de societat es vol construir, més enllà d'algunes referències vagues als països del nord d'Europa. Ho deixava clar Pablo Iglesias aquest març en l'article «Understanding Podemos», publicat per la revista *New Left Review*:

Però la mateixa crisi ha ajudat a forjar noves forces polítiques, sobretot Syriza a Grècia —que finalment té un govern sobirà, que defensa una Europa social— i Podemos a Espanya, cosa que ha obert la possibilitat d'un canvi polític real i de recuperació dels drets

la transformació de la producció, garantirien una redistribució més àmplia de la riquesa i impulsarien una configuració democràtica de les institucions europees.

Per tant, Podem aspira fonamentalment a la implementació d'una agenda antineoliberal, dos punts fonamentals de la qual serien la recuperació d'uns mítica¹ drets socials i una certa redistribució de la riquesa.

Per tant, pel que fa als objectius, la immediata guia l'acció política de Podemos i, més concretament, l'electoralisme. En aquest punt és pertinent recordar unes paraules de Michael A. Lebowitz²:

Tanmateix, sí que hem de saber cap a on volem anar. Diu una vella dita que «si no saps on vols anar, qualsevol camí t'hi durà». La dita és incorrecta, però: «Si no saps on vols anar, cap camí t'hi durà.»

E l canvi polític «real» es limita a aquests objectius a curt termini, sense que s'esbossi cap horitzó a mitjà i llarg termini, com reconeixia també aquest juliol un dels seus ideòlegs, Íñigo Errejón, en un acte celebrat a Barcelona per presentar el seu llibre *Construir pueblo*. L'objectiu seria un retorn al paradís socialdemòcrata, al pacte posterior a la II Guerra Mundial en els països del centre capitalista.

D'altra banda, a partir d'uns objectius a curt termini tan migrats, inscrits en la tradició reformista socialdemòcrata, tota l'estratègia es redueix a bastir una organització política per guanyar eleccions i a un seguit d'operacions discursives, l'objectiu principal de les quals és dividir el camp polític

1. Diem mítics perquè en primer lloc s'oblida que, pel que fa a aquests drets, en cap moment es va arribar a assolir un nivell comparable d'aquests drets amb d'altres països europeus; i en segon lloc, es menysté que des de fa trenta anys hi ha hagut una erosió constant d'aquests migrats. Per tant, parlar de «recuperar» els drets socials no deixa de ser una visió històrica bastant esbiaixada, per no dir idealitzada, a més d'ignorar que el capitalisme actual ha llançat el projecte socialdemòcrata a l'abocador.

2. L'alternativa socialista: el veritable desenvolupament humà. Barcelona: Edicions del 1979, 2014, p. 27.

en dues parts i alhora construir una identitat política (allò de «construir poble»). I pel que fa a la política d'aliances, no cal estranyar-se que sigui erràtica i oportunista: el PSOE deixa de ser casta en funció de possibles pactes de govern, per no parlar de la relació asimètrica amb IU i ICV-EUiA.

Com es pot deduir de les paraules de Jordi Bonet, en aquesta estratègia la connexió amb les lluites és irrellevant. A tot estirar s'aspira a representar-ne les «demandes». També ho és la construcció de contrapoders, que necessiten d'entrada aquesta connexió amb les lluites.

En aquesta estratègia tampoc no hi ha lloc per a una organització que serveixi també per a la mobilització i l'enquadrament militant, sense subordinar aquestes funcions a la lluita insti-

ment a Grècia hauria de servir com a reflexió sobre determinades estratègies que no tenen en compte aspectes fonamentals de les forces (el poder) que s'oposen a un projecte que pretén presentar-se com a transformador.

Amb tots aquests materials a l'obra-dor, no cal estranyar-se que el discurs de Podem hagi fet un viratge tan ràpid, perquè, com que es tracta de «guanyar eleccions sigui com sigui», tot hi està subordinat. Ho analitzava el políticòleg Jordi Muñoz el passat 31 de maig en un article al diari Ara:

Igualment, els elogis freqüents a institucions com la policia i l'exèrcit són una altra novetat

destacada del discurs polític de Podem perquè suposen una ruptura amb la tradició antiautoritària de l'esquerra espanyola. Iglesias fins i tot ha tingut bones paraules per a la monarquia borbònica i l'Església catòlica. No és difícil d'identificar, en aquest sobtat apreci per institucions més aviat conservadores, una combinació de la influència llatinoamericana amb el càlcul demoscòpic, que els porta

inclou l'assemblearisme, el republicanisme, l'anticlericalisme i el dret a l'autodeterminació dels pobles de l'Estat.

Comptat i debatut, l'anomenada «estratègia tsumani» només condueix a l'oportunisme com a pràctica política habitual i, de fet, a impossibilitar qualsevol transformació real.

Reduccionismes al voltant de l'estratègia de «formigueta»

Tal com hem vist en començar l'article, a la suposada estratègia de «tsunami», s'hi oposa la de «formigueta», que pressuposa evident-

ment una implicació en les lluites i una relació estreta del front institucional d'un moviment amb aquestes lluites.

Aquesta estratègia s'associa al que tradicionalment s'ha anomenat acumulació de forces. Ara bé, a diferència del que es pot pensar no hi ha una única manera d'acumular forces, ni aquesta acumulació implica un procés gradual (uniformement accelerat) i lineal des del punt vista quantitatiu, que expressaria la dita «en mica en mica s'omple la pica». És a dir, el ritme de l'acumulació no és idèntic sempre,

L'acumulació de forces no implica un procés gradual i lineal. Errors en l'apreciació de la conjuntura i en les decisions que se'n deriven poden frenar aquesta acumulació. I a l'inrevés

a esquivar qualsevol qüestió que pugui suposar contradiccions internes entre la gent, que és el subjecte polític que volen activar.

En aquesta mutació ideològica, tot el que no es considera útil per construir l'hegemonia anhelada és eliminat, sense gaires manies, del discurs i la praxi política. I això

com massa sovint es creu quan s'evoca la metàfora.

Per exemple, fins fa tres anys força gent del nostre moviment creia que ser al Parlament d'amunt era contradictori amb aquesta acumulació, i aquesta era una de les raons que es brandava per oposar-se a presentar-se a les eleccions supramunicipals. Eren els temps

tucional. En aquest sentit, són reveladores, pel seu reduccionisme, unes paraules de Pablo Iglesias del passat 20 de juliol, les quals van ser piulades per l'organització que dirigeix: «La gent no milita en els partits polítics; militen en els mitjans de comunicació».

En el rerefons de tot plegat hi ha una de les mancances més greus de Podem: una concepció simplista del Poder, que el redueix fonamentalment a les institucions polítiques triades per sufragi universal. Es menysté que sovint el veritable Poder (o veritables poders) no és en aquestes institucions i que si no es disposa de contrapoders si més no defensius es fa impossible dur a terme no només cap transformació en profunditat sinó fins i tot una agenda socialdemòcrata. Perquè qui defensaria l'acció d'un veritable govern transformador contra les escomeses dels veritables poders? En aquest sentit, el que ha passat recent-

en què s'accentuava la identificació del projecte la CUP amb un municipalisme a ultrança, que era concebut en si mateix com una estratègia. Després de tres anys de ser al Parlament d'amunt, molt poca gent defensaria ara aquest plantejament, perquè la pràctica ha demostrat que la nostra presència a institucions supramunicipals no només suma sinó que multiplica el projecte, de manera que els resultats del passat

2 4 M

uen una part gens menyspreable a aquesta presència, especialment en els grans nuclis urbans. L'acumulació municipalista va ser fonamental i necessària en una determinada fase de creixement, però ser al Parlament d'amunt ha permès fer arribar el nostre projecte a molta més gent que no abans, i en un període de temps molt més curt.

Els plantejaments gradualistes i lineals tampoc no tenen en compte que no existeix una mena d'acumulació infinita (una concepció més aviat positivista més que no pas dialèctica), sinó que pot haver-hi estancaments i/o retrocessos (els estancament són en el fons retrocessos). Així, errors en l'apreciació de la conjuntura i en les decisions que se'n deriven poden frenar aquesta acumulació. I a l'inrevés, una apreciació adequada de la conjuntura i, per tant, una determinada decisió política pot accelerar-la. Això és el que va passar arran del 9-N, en què la CUP i en general l'Esquerra Independentista va prendre una decisió difícil però adequada, que li va permetre acumular més forces.

D'altra banda, cal ser conscient que una visió lineal i reduccionista de l'acumulació de forces és incapaç de copsar (i actuar-hi en conseqüèn-

cia) el que Lenin (i Daniel Bensaïd³ seguint el líder bolxevic) anomenen els «salts», és a dir, aquells moments propicis, de crisi (revolucionària), de ruptura. En el moment del «salt» (un salt qualitatiu, sens dubte), en què la història s'accelera, consignes més pròpies d'una botiga de vetes-i-

ara “anar a poc a poc i bona lletra”, no només esdevenen inútils sinó contrarevolucionàries. En aquestes circumstàncies, la utilitat de les organitzacions revolucionàries es mesura per la seva capacitat d'operar en un temps no lineal, la qual cosa no és gens fàcil, ja que ens trobem davant un “art” i no pas una ciència i, per tant, la possibilitat d'equivocar-se és altament probable, com demostren nombroses experiències històriques. Com afirma Bensaïd:

Les revolucions tenen el seu temps específic, compassat per acceleracions i alentiments. Tenen també la seva geometria específica, en què la línia recta es trenca en les bifurcacions i girs bruscos de la història. El partit apareix sota una nova llum. En Lenin ja no és el resultat d'una experiència acumulativa, ni el modest pedagog encarregat d'eleva els proletaris des de l'obscura ignorància als llums de la raó. Esdevé un operador estratègic, una mena de caixa de velocitats i d'orientador de la lluita de classes.

Finalment, un altre aspecte de l'acumulació de forces que cal comentar és la seva relació amb la guerra de

posicions, en oposició a la guerra de moviments, una distinció esbossada per Gramsci. Com recordarem, el revolucionari sard reflexionà sobre la di-

ficultat d'aplicar al que anomenava l'Occident l'estratègia que havia portat la classe treballadora russa a la presa del poder. A diferència de Rússia, la complexitat de la societat civil a països com Itàlia feia que fossin més resistents a un sobtat cop revolucionari que es fes amb les regnes de l'Estat. Segons Gramsci, l'estructura robusta de la societat civil en aquests països constituïa un conjunt de «fortaleses i casamates» que calia

La utilitat de les organitzacions revolucionàries es mesura per la seva capacitat d'operar en un temps no lineal. Això és un «art» i no pas una ciència

conquerir abans d'assaltar l'Estat. Calia, doncs, conquerir l'hegemonia dins la societat civil.

Cal parar esment, però, que l'estratègia esbossada per Gramsci no consisteix fonamentalment a construir estructures i/o instruments del i per al moviment⁴, en aquest cas de l'Esquerra Independentista, sinó en un treball sostingut dins determinades institucions de la societat civil, sense el qual és impossible assolir l'hegemonia i assaltar la trinxera de l'Estat. En aquest sentit, si hi ha res de més oposat a la guerra de posicions són els espais i les polítiques d'autoconsum.

3. La política como arte estratégico. Torrejón de Ardoz: La Oveja Negra, 2013.

4. La qual cosa no vol dir que no s'hagin de crear o construir aquestes imprescindibles estructures, però no pas com a substitut del treball que s'ha de dur a terme dins la societat civil.

“Una nació és conseqüència d'una estratègia de lluita secular contra l'estat”

Josep Fontana: La formació d'una identitat.
Una història de Catalunya, Eumo Editorial, Vic, 201, 485pp.

UNA HISTÒRIA DE CATALUNYA

Xavier Ferré

Com s'ha de concebre l'entitat com a nació, la identitat? ¿Com un 'esperit' que es manifesta objectivament per sobre de les lluites socials i polítiques? O bé, tot just, com a evolució de les contradiccions sorgides al si de formes de treball i d'intercanvi –de les forces productives–, de les dinàmiques econòmiques i territorials i de les contraposicions i lluites vers el poder? Les formes d'identitat –que expliquen la formació social i territorial d'una llengua– es manifesten segons les necessitats organitzatives d'una societat en formació.

Per aquest motiu la part més significativa de l'estudi de l'historiador Josep Fontana és la que tracta de la construcció nacional i la seva institucionalització en estat –c. 1250-1350–, la incidència de la crisi del segle XIV i el procés de lluita entre les Corts i la Diputació del General contra l'absència reial dels Habsburg a l'hora de convocar Corts. Aquesta etapa, que culmina en el període 1640-1716– és fonamental per a explicar el sentit d'una lluita contra tot l'entramat legislatiu, militar i cultural del Consejo de Castilla: les arrels del que podríem denominar supremacisme sociolingüístic i intel·lectual, que explicarà a la contemporaneïtat el recurrent imperia- lisme lingüístic i la imposició d'un missatge de propaganda minoritzador. No es tractava tanmateix de “patriotisme exaltat” (p. 220).

La lluita contra les exaccions agràries per afavorir el manteniment de l'exèrcit de la monarquia castellana d'ençà dels segles XVI-XVIII suposa un punt d'inflexió políticament explicatiu per a copsar com una identitat, és a dir, una forma d'organització social, i les lluites entre faccions socials urbanes –La Busca, teixit social del braç 'menor', contra la Biga, noblesa– en el marc de la guerra civil i de la lluita camperola antisenyorial (1460-1472)–, esdevenen seqüències d'oposició contra l'ocupació militar durant la regència dels Àustries i els Borbons. L'anàlisi d'aquest període de llarg abast –capítols 3, 4, 5, 6– que es debat entre una crisi econòmica i política interna i una política de terra cremada de la monarquia hispànica és, al meu parer, la part més substancial de la síntesi de Fontana.

La gènesi d'una societat mercantil i integrada en mercats descentralitzats, amb punts d'articulació d'exportacions de les manufactures, amb una estructura legislativa i executiva que traduïa el règim de funcionament social, de la qual parteix el primer republicanisme urbà, però també el de la pagesia emporbrida –‘Visca la Terra, mori el mal govern’– és

un crit que explicarà la contraposició posterior –se- gles XIX i XX– entre l'elit financera i capitalista del Principat –que s'havia inserit en la vida política de la cort de Castella–, vista com a marginal, atès el món econòmic dinàmic que expressava i la lògica d'inter- interessos polítics que delimitava una altra realitat: la d'una monarquia que, inserida en la crisi de l'absolu- tisme europeu, intenta de reconvertir-se en un estat unitari, centralitzat.

En aquest sentit –i per situar el moment actual de revolució democràtica d'alliberament nacional– l'estudi de Fontana és útil per a comprendre la lò- gica repressiva de l'Estat espanyol contemporani i les concepcions ideològiques –allò que també podríem denominar ‘psicologia col·lectiva’– re- currentment ‘unacionals’ que se'n deriven. Així, podrem comprendre l'origen d'un catalanisme, que políticament impotent, és progressivament substituït per estratègies que basteixen focus (ara se'n diuen xarxes...) de resistència –oposició a crisis de subsistència i a l'allistament militar pro- vinent de 1770– protagonitzats per les classes po- pulars, que acaben essent superadors de la vindicació provincialista d'una burgesia a cavall entre el vuit-cents –1845-1865– i el nou-cents. Aquesta anàlisi de Fontana –capítols 7 i 8– ajuda a expli- car la configuració d'un marc d'abast nacional de lluita que troba un del seus punts culminants en la crisi social i política del 6 d'octubre de 1934. La resistència de militants del Partit Català Proletari a la seu del CADCI contra les tropes del general espanyol Batet, que no he sabut trobar apuntada en el volum, explicaria la doble dimàmica nacio- nal-popular de la situació revolucionària i el frac- càs de la via tercerista –escapista– de Companys.

En el present moment polític –caracteritzat al Principat per una certa lluita d'hegemonies entre l'esquerra juntista espanyola, recuperadora de l'es- tratègia progressista vuitcentista de revolució cen- tralista (Podemos), i un 'moviment de defensa de la terra' (Candidatures d'Unitat Popular), hereu de la tradició de les revoltes agràries i urbanes als Països Catalans, i que malda per establir la Cons- titució i la República Catalana–, les reflexions esmentades de Fontana ajuden a comprendre el sorgiment transhistòric d'una identitat popular que ha definit una drecera política de lluita con- tra monarquies extorquidores i ha proposat una pràctica política d'alliberament. Del text de Fon- tana, i fonamentalment del tronc central que hem esbossat, s'explica que una nació és conseqüència d'una estratègia de lluita secular contra l'estat, la qual cosa explica el perquè de la resposta a la de- pendència política.

Government
-nos*

independència | procés constituent

CRIDA CONSTITUENT

cup.cat